

Tittel: **Jeshua ben Josef – et jødisk menneske**

Av: Andreas Johansson, misjonær for Den norske israelsmisjon i seks år

Vi tror at Jesus var sann Gud og sant menneske – ikke bare et menneske sånn generelt, men et jødisk menneske.

«Og Ordet ble menneske (kjøtt) og tok bolig iblant oss» (Joh 1,14a). Da Gud valgte å bli menneske, valgte han ikke å bli et menneske sånn helt generelt, men et menneske tilhørende Israels folk, et jødisk menneske, «Davids sønn og Abrahams sønn» (Matt 1,1). Apostelen Paulus sier det slik: «Men i tidens fylde sendte Gud sin Sønn, født av en kvinne og født under loven (Torah)» (Gal 4,4).

KULTUR PREGET AV TORAH. Jesus ble født inn i et samfunn som var sterkt preget av Torah, Moseloven. Torah var «den kulturelle konteksten» i dette samfunnet. Men ikke bare det: ved å bli født som et menneske inn i det folket Gud hadde laget pakt med, ble Jesus også underlagt alle betingelsene i Torah. Jesus ble omskåret på den åttende dagen (Luk 2,21), slik jødiske gutter blir den dag i dag. Moren hans, som alle andre israelittiske kvinner underlagt Torah, hadde blitt urein ved fødselen (på grunn av blodtapet) og gikk til tempelet i Jerusalem etter førti dager for å ofre både brennoffer og syndoffer – til soning og for å bli ren (3 Mos 12,1–8; Luk 2,22–24).

Ikke nok med det, som førstefødt i Israel var Jesus utvalgt, helliget, til å tilhøre Herren (Ex 13,2) og han måtte dermed løses ut, det vil si at noe annet måtte ofres i stedet for den førstefødte. Derfor står det: «Da renselsetiden som Moseloven påla dem, var forbi, tok de ham med opp til Jerusalem *for å bære ham fram for Herren.*» (Luk 2,22, min utheving).

Slik fortsatte det. Jesus brukte ikke attributter fra senere tider som kipah og de svarte hattene dagens ultraortodokse jøder går med, men han brukte bønnetræder (dusker 4 Mos 15,38; 5 Mos 22,12; Matt 9,20) og, må vi gå ut fra, bønneremmer, siden han kritiserer bredden på dem og ikke forekomsten av dem (Matt 23,5). Jesus fulgte kosher-reglene i Moseloven, og slik sett er det et paradoks at noen feirer fødselen til Jesus ved å spise ribbe, en type mat Jesus selv aldri spiste. Jesus feiret de bibelsk-jødiske høytidene som løvhyttefesten (*Sukkot*, Joh 7), påske (*Pesach*, Matt 26 og paralleller). Vi har også belegg for at Jesus feiret den jødiske høytiden *Chanukka* (Joh 10,22ff), til minne om da templet ble gjenvigslet i makkabeertiden. Festkalenderen til Jesus var tilnærmet lik festkalenderen i dagens jødiske samfunn. Det finnes heller ingenting som tyder på at Jesus ikke holdt sabbaten. Det er riktig at han ikke holdt seg til alle de rabbinske fortolkningene, siden Jesus gikk til frontalangrep på det som etterhvert ble kalt «Den muntlige lov» (Matt 15,1–20), men Jesus avviser ikke Guds bud i Skriften. Jesus forutsetter at selv i framtiden skal det holdes sabbat (Matt 24,20). Hadde Jesus vært en sabbatsbryter, hadde det med all sannsynlighet blitt brukt mot ham da han stod for det Høye Råd.

FESTGLEDE. Glede over livet er typisk jødisk. Sabbaten er en ukentlig feiring av Guds gaver i skapelsen. Typisk i så måte er også skildringen av løvhyttefesten på Esra og Nehemjas tid, da folket først begynte å gråte over syndene sine (Neh 8,9), for så å få beskjed om at når det var Guds høytid så skulle de være glade, spise feite retter, drikke vin og sende gaver til de fattige (Neh 8,10). Så står det: «De laget en stor fest,

for de hadde forstått det som ble sagt til dem» (Neh 8,12b). En litt galgenhumoristisk, moderne oppsummering av de eldgamle, jødiske høytidene fanger opp det samme poenget: «1. De prøvde å drepe oss. 2. De klarte det ikke. 3. La oss feire det med å spise god mat.»

Jesus var god på fest, både som en god jøde, men også for å understreke at når Messias kommer må det bli fest: «Menneskesønnen kom; han spiser og drikker, og de sier: ‘Se, for en storeter og vindrikker, venn med tollere og syndere!’» (Matt 11,19a).

STERKE FØLELSER VED EN GRAV. Det står om Jesus, da han stod ved graven til Lasarus, at han ble «oppøst og rystet i sitt innerste» og at han gråt (Joh 11,34–35.38). Hva sier det om Jesus at han reagerte følelsesmessig på denne måten? I en hellenistisk kulturkrets preget av platonsk og stoisk tankegang, der Gud blir sett på som «uten lidenskaper» og enhver menneskelig begrensning av Gud er utelukket, kan det virke anstøtelig å lese at han som presenterer seg som «livet» (John 11,25), reagerte sterkt følelsesmessig ved graven til Lasarus. Israels Gud derimot, reagerer følelsesmessig ofte og på mange vis, blant annet i Hos 11,8–9, der Gud er subjekt for at «hjertet vender seg», «all medfølelse våkner» og «brennende vrede». Dersom Israels Gud reagerer følelsesmessig, skulle det da være oppsiktsvekkende om den inkarnerte Sønnen også gjør det?

Hvorfor er Jesu reaksjon så sterk akkurat i møte med død, grav og sorg? Er ikke døden en del av livet som vi bare må bli vant med og forholde oss til?

DØDEN ER FREMMED. Jødisk liv og kultur har alltid markert kraftig mot å gjøre døden til «noe naturlig som kan forbigås i stillhet.» Det var en plikt for selv den fattigste jøde ved konas dødsfall å få på plass minst to fløytespillere og ei gråtekone (Kethub. 4.4). NT omtaler fløytespillere og høylytt sørging ved begravelser (Matt 9,23; Mark 5,38; Luk 8,52; Matt 11,17b). Folk var forpliktet til å delta i begravelser, for å trøste de sørgende. Derfor var det vanlig å si i begravelsene: «Gråt med ham, alle dere som er bitre i hjertet» (Moed K. 8a). Sørgekikkene kunne være voldsomme, som for eksempel at kvinnene dro ut sitt eget hår eller fortellingen om en rabbi som pisket seg selv i sorg.

Etter begravelsen var det sørgedager i 30 dager, der de første dagene var mest intense, og de sørgende ofte gikk til graven og folk kom på besøk til de sørgende for å trøste med ord som: «Må trøstens Herre trøste deg! Velsignet være Han som trøster de sørgende» (Kethub. 8b). Dagens jødiske samfunn praktiserer fremdeles «*shiv'a*», det vil si sørgeuke, der slekt, venner og bekjente kommer hjem til sørgehuset for å delta i sorgen, omtrent på samme måte som beskrevet i Joh 11,18–38.

Død er noe urent og fremmed. 4 Mos 19,11–16 beskriver at alle som kommer i kontakt med et lik, ja til og med de som er under samme tak som et lik blir urene. Dette gjelder også graver.

I 3 Mos 5,1–4 står det ramset opp eksempler på handlinger som krever syndoffer: 1. nekte å vitne (i rettssak), 2. røre ved et lik, 3. røre ved noe annet urent og 4. sverge tankeløst. Interessant er det at de handlingene vestlig kultur ville karakterisere som amoralske og de som karakteriseres som umoralske står i samme liste og må sones

med samme type offer. Den underliggende logikken er at alt som truer livet er farlig og må sones for.

Desto flere regler som finnes for at død og alt som ligner på død gjør uren og må sones for, desto mer bevisst blir en om at døden er noe høyst unaturlig og frustrerende i Guds skaperverk. Døden er alt annet enn et naturlig element i en jødisk kontekst. Gitt sørgeskikkene på Jesus sin tid og gitt «døden gjør uren»-teologien i den hebraiske Bibelen, gjør Jesus det som en «normalt» bør gjøre når han gråter og blir opprørt og rystet. Døden burde aldri vært der!

At Jesus ikke «bare» var et sant menneske, under samme kår som vi, viser fortellingen om Lasarus tydelig. Han hadde også makt til å rope ut Lasarus fra graven.

JESU MENNESKELIGHET I LIDELSEN. Getsemane-opplevelsen til Jesus er skildret med spissformulerte ord i Heb 5,7–8: «Da Jesus levde som menneske, bar han fram bønner og nøddrop, med høye skrik og tårer, til ham som kunne frelse ham fra døden, og han ble bønnhørt fordi han var gudfryktig. Enda han var Sønn, lærte han lydighet ved å lide.» Ingen steder blir de skjøre og svake sidene ved Jesu menneskelighet skildret som i lidelseshistorien. Jesus kunne ikke bare stikke av, det vil si oppheve inkarnasjonen og slippe lidelsen. Han måtte tåle det psykiske og fysiske presset, og han ropte ut fortvilelsen over å være forlatt av Gud, livets Gud. Ved å sitere fra de hebraiske skiftene – «Min Gud, min Gud hvorfor har du forlatt meg?» (Sal 22,2; Matt 27,46) - ved den niende timen, det vil si cirka ved tiden for kveldsofferet i tempelet, viser Jesus enda en gang at Gud er livets kilde (Sal 36,10), og døden er det samme som å bli forlatt av Gud.

MENNESKE ETTER OPPSTANDELSEN. Når så Jesus står opp fra de døde, er han ikke lenger et «vanlig menneske», men er likevel et menneske på en slik måte at Tomas kan ta på sårene hans (Joh 20,27), at han kan spise fisk (Luk 24,42–43), og han siterer Skriftene som en god jøde, det vil si at han deler inn den hebraiske Bibelen i Moses, Profetene og Skriftene (Luk 24,27), slik jødene den dag i dag deler inn bibelen.

Apostelen Paulus omtaler Jesus etter oppstandelsen som et menneske (1 Tim 2,5), han som døde, ble reist opp og er ved Guds høyre hånd og som ber for oss (Rom 8,34). Han som sitter der ved Guds høyre hånd og ber for oss, er fortsatt Davids Sønn, det vil si en person av Juda stamme i Israels folk. Hvis ikke, hadde han vært en falsk Messias.